

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä. Tämä uusi laki koskisi sekä työeläkelakien että kansaneläkelain mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevia. Heidän työhön palaamistaan tuettaisiin siten, että he voisivat työkyvyttömyyseläkkeellä ollessaan ansaita eläkkeensä rinnalla työansioita ainakin 600 euroa kuukaudessa ilman, että se vaikuttaisi heidän eläkkeeseensä.

Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavalla voisi olla eläkkeensä rinnalla tekemästään työstä ansiotuloja enintään 600 euroa kuukaudessa ilman, että nämä työansiot vaikuttaisivat hänen maksussa olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseensä. Työeläkelakien mukaisella täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voisi ansaita eläkkeensä rinnalla tekemästään työstä enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä mainittu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, enintään 600 euroa kuukaudessa. Työeläkelakien mukaisella osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva voisi ansaita enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu

60 prosenttia on vähemmän kuin 600 euroa kuukaudessa, enintään 600 euroa kuukaudessa. Ehdotettua 600 euron ansaintarajaa ei sidottaisi indeksiin.

Jos työkyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ylittäisivät ehdotetun lain mukaiset ansaintarajat, hänen eläkkeensä maksaminen keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Lepäävänä olevan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen aloitettaisiin ilman työkyvyn arviointia uudelleen eläkkeensaajan ilmoitettua eläkelaitokselle työskentelynsä päättymisestä tai työansioidensa vähentymisestä enintään ansaintarajan suuruiseksi. Ehdotetut lepäämäänjättämissäännökset koskisivat kaikkia työeläkelakien ja kansaneläkelain mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta ja se olisi voimassa vuoden 2013 loppuun. Lain voimassaolon aikana seurattaisiin, edistääkö se käytännössä riittävästi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön palaamista.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö	4
Työkyvyttömyyseläkkeen aikaiset työansiot	4
Työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön palaaminen.....	4
Vammaistuki työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta	5
Eläkkeensaajan asumistuki	5
2.2. Työkyvyttömyyseläkeläiset ja työhalukkuus.....	6
2.3. Nykytilan arviointi.....	7
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	7
Työkyvyttömyyseläkkeen aikaiset työansiot	8
Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen ja työhön palaaminen	9
Työeläkkeen karttuminen tehdystä työstä	11
Vammaistuki työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta	11
Eläkkeensaajien asumistuki.....	12
Erityislaki määräaikaisena	12
Vaikutukset muihin etuuksiin ja lainsäädäntöön	13
Sairauspäiväraha	13
Työttömyysturva.....	13
Tapaturmavakuutuslainsäädäntö	13
Verotukselliset vaikutukset.....	13
4. Esityksen vaikutukset	14
Työhön palaamista edistävät vaikutukset	14
Taloudelliset vaikutukset	14
5. Asian valmistelu	15
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	16
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	16
2. Voimaantulo	21
LAKIEHDOTUS.....	22
työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä.....	22

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Perustuslain mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Työeläkejärjestelmä turvaa henkilölle hänen työssäoloaikaiseen ansiotasoonsa nähden kohtuullisen toimeentulon, kun henkilön ansiotyö lakkaa esimerkiksi vanhuuden, sairauden tai perheenhuoltajan kuoleman vuoksi. Kansaneläkejärjestelmä turvaa yhdessä työeläkejärjestelmän kanssa Suomessa asuvien henkilöiden perustoimeentulon eri elämäntilanteissa kuten pitkäaikaisen työkyvyttömyyden varalta. Pitkäaikaisen työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansiotulojen menetystä korvataan työkyvyttömyyseläkkeellä.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa esitetään tavoite, että jokainen voi osallistua osaamisensa ja kykyjensä mukaan työtä tekemällä yhteiskunnan rakentamiseen. Tavoitteena on tukea tuottavuuden nousua ja työvoiman saatavuutta. Työ on myös paras keino syrjäytymisen ehkäisemisessä ja köyhyyden torjumisessa. Hallitusohjelmassa on erityisesti todettu, että vammaisten henkilöiden aktiivista osallistumista yhteiskuntaan ja työelämään tulee tukea. Hallitusohjelman mukaan sosiaalisten yritysten lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään jättäneet henkilöt voisivat työllistyä sosiaaliin yrityksiin nykyistä paremmin.

Eduskunta kiinnitti myös huomiota eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmän kattavuuden parantamiseen vuonna 2007 käsitellessään sosiaalisista yrityksistä annetun lain

ja julkisista työvoimapalveluista annetun lain 7 luvun 9 ja 11 §:n muuttamista koskevaa hallituksen esitystä (HE 275/2006 vp). Eduskunnan vastaukseen (EV 310/2006 vp) liitettyssä lausumassa eduskunta muun muassa edellytti, että lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt voisivat työllistyä sosiaaliin yrityksiin nykyistä paremmin. Lisäksi eduskunta edellytti, että eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmän kattavuutta parannetaan ja joustavuutta lisätään sekä mahdollisuuksia yhdistää pienet eläketulot palkkatuloihin kehitetään.

Valtioneuvosto asetti kesäkuussa 2007 komitean (SATA-komitea) valmistelemaan sosiaaliturvan kokonaisuudistusta, jonka tavoitteena on työn kannustavuuden parantaminen, köyhyyden vähentäminen sekä riittävän perusturvan tason turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. SATA-komitea jätti tammikuussa 2009 esityksensä keskeisistä kokonaisuudistuksen linjauksista. SATA-komitean työ jatkuu toimeksiannon mukaisesti vuoden 2009 loppuun saakka.

Myös hallitusohjelman lähtökohdista laadittuun työ- ja elinkeinoministeriön raporttiin ”Työtä haluaville uusia mahdollisuuksia työhön” (Vuorela 2008) on kirjattu työkyvyttömyyseläkettä saavien työllistymistä mahdollistavia kehittämisehdotuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on jo vahvistanut vajaakuntoisten työllistymisen tukemiseksi työeläkevakuutusmaksujen maksupurusteiden muutokset, jotka ovat tulleet voimaan vuoden 2009 alusta. Näiden muutosten perusteella vajaakuntoisena työllistyneiden työkyvyttömyyseläkemaksut määräytyvät kaikille työnantajille keskimääräisen työ-

kyvyttömyysmenon perusteella. Maksuperustemuutosten tarkoituksena on hälventää työnantajan pelkoa mahdollisista työkyvyttömyyseläkekustannuksista palkatessaan vajaakuntoisen työntekijän. Aiemman käytännön mukaisesti työkyvyttömyyseläkemaksu määräytyi keskimääräisen työkyvyttömyyseläkemenon perusteella vain pienemmille työnantajille. Suuremmille työnantajille työkyvyttömyyseläkemaksuun vaikuttivat työnantajan toteutuneet työkyvyttömyyseläkkeet.

Vuoden 2009 alusta on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön käynnistämä työpankkikokeilu, jonka tarkoituksena on kehittää ja mallintaa palveluja, jotka parantavat erityisesti pitkäaikaistyöttömien, vammaisten ja vajaakuntoisten osaamista ja valmiuksia työelämässä. Uusilla toimintatavoilla pyritään pureutumaan myös rakennetyöttömyyteen. Työpankkikokeilusta hyötyvät sekä yritykset että vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat työttömät työnhakijat. Työpankin avulla voidaan vähentää työllistävän yrityksen riskiä ja vähentää olennaisesti vaikeasti työllistyvän työnhakijan työnhakukustannuksia.

Hallituksen esitys perustuu Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan ja SATA-komitean tekemiin linjauksiin.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Työkyvyttömyyseläkkeen aikaiset työansiot

Voimassa olevissa työeläkelaeissa ja kansaneläkelaeissa (568/2007; KEL) lähtökohtana on, että työkyvyttömyyseläkkeellä turvataan pitkäaikaisesti työkyvyttömän henkilön toimeentuloa silloin, kun hän ei sairauden, vian tai vamman vuoksi kykene ansaitsemaan toimeentuloaan omalla työllään. Mainituissa eläkelaeissa on kuitenkin työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön työntekoa rajoittavia säännöksiä, jotka vaikuttavat työkyvyttömyyseläkeoikeuteen.

KEL:n 17 §:ssä säädetään työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta ansiotyöstä ja eläkkeen lepäämään jättämisestä.

KEL:n 17 §:n 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saaja voi ansaita enintään

588,65 euroa kuukaudessa ilman, että se vaikuttaa hänen työkyvyttömyyseläkkeensä maksamiseen. Tämä ansaintaraja on kiinteä eikä sitä tarkisteta vuosittain indeksillä.

Työeläkelainsäädännössä ei ole KEL:n 17 §:n 1 momenttia vastaa enimmäisansaintarajaa. Työntekijän eläkelain (395/2006; TyEL) ja myös muiden työeläkelakien mukaan täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö saa ansaita enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta keskiansiostaan ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta keskiansiostaan ilman, että työansiot vaikuttavat henkilön maksussa olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Vakiintuneena keskiansiona käytetään tulevan ajan ansiota, joka määrätään eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden (tarkastelu-aika) palkkakertoimella tarkistettujen ansioiden perusteella.

Työeläkelakien mukaisella täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan eläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi, jos hänen eläkeaikaiset työansionsa ovat yli 40 prosenttia mutta alle 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta ja tämän ansiotulon arvioidaan jatkuvan vähintään vuoden ajan.

Jos henkilön työeläkelakien mukaisen viiden vuoden tarkasteluajan keskiansio ei vastaa hänen aikaisemman työhistoriansa ansiotasoa, vakiintunut keskiansio voidaan määrätä muulla tavoin hänen ansioidensa perusteella. Vakiintunut keskiansio voi olla pieni esimerkiksi silloin, kun henkilö on ennen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistään tehnyt terveydentilansa vuoksi muutaman vuoden osa-aikatyötä.

Työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön palaaminen

KEL:n 17 §:n 2—5 momentissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä. KEL:n mukainen toistaiseksi myönnetty täysimääräinen työkyvyttömyyseläke voidaan jättää lepäämään työssäolon vuoksi vähintään kuuden kuukauden ja enintään viiden vuoden ajaksi. Eläkkeen maksaminen aloitetaan uudestaan, kun henkilö on lopettanut

työnteon tai hänen työansionsa ovat vähentyneet alle 588,66 euroon kuukaudessa. Sinä aikana, kun henkilön työkyvyttömyyseläke on lepäävänä, häntä ei pidetä eläkkeensaajana. Jollei henkilö ole vaatinut lepäämään jätettyä työkyvyttömyyseläkettään uudelleen maksettavaksi viiden vuoden kuluessa lepäämään jättämisestä, eläke katsotaan ilman eri päätöstä lakanneeksi.

KEL:n mukaisella täysimääräisellä työkyvyttömyyseläkkeellä tarkoitetaan eläkettä, jota ei ole vähennetty työeläketulolla työeläkkeen puuttumisen tai pienuuden vuoksi. KEL:n säännökset työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä eivät koske työeläkkeellä vähennettyä työkyvyttömyyseläkettä eikä määräajaksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä eli kuntoutustukea.

KEL:n säännökset turvaavat eläkkeensaajalle mahdollisuuden kokeilla töihin palaamista toistaiseksi myönnettyä täysimääräiseltä työkyvyttömyyseläkkeeltä ilman pelkoa siitä, että hän menettäisi myönnetyn työkyvyttömyyseläkeoikeutensa.

KEL:n 17 §:n säännökset työansioiden ansaintarajasta ja työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä eivät koske KEL:n 12 §:n 4 momentissa tarkoitettuja henkilöitä eli pysyvästi sokeita tai liikuntakyvyttömiä henkilöitä tai henkilöitä, jotka sairautensa, vikansa tai vammansa vuoksi ovat pysyvästi niin avuttomassa tilassa, etteivät voi tulla toimeen ilman toisen henkilön apua. Nämä henkilöt ovat aina oikeutettuja KEL:n mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työeläkejärjestelmässä ei ole KEL:n säännöksiä vastaavia säännöksiä mahdollisuudesta jättää työkyvyttömyyseläke lepäämään töihin palaamisen vuoksi. Tämän sijasta työeläkelaeissa on työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämisen mahdollistavat säännökset. Niiden mukaan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää työansioiden noustessa tilapäisesti yli työeläkelaeissa säädettyjen ansaintarajojen. Työkyvyttömyyseläke voidaan keskeyttää joko toistaiseksi tai määräajaksi. Keskeytyksen pituutta ei ole säädetty laissa. Eläketurvakeskuksen antamien eläkelaitosten yhtenäistä soveltamiskäytäntöä ohjaavien suositusten mukaan keskeytyksen ei kuitenkaan tulisi jatkua yli vuoden aikaa.

Työeläkelaeissa on myös säännökset työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä entisin perustein. Nämä säännökset takaavat henkilölle entisen tasoisen toimeentuloturvan, jos hän tulee uudelleen työkyvyttömäksi kahden vuoden kuluessa työkyvyttömyyseläkkeensä lakkauttamisesta lukien. Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein myöhemminkin, jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman vuoksi kuin aikaisempi lakkautettu työkyvyttömyyseläke.

Vammaistuki työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta

Vammaisuuksista annetun lain (570/2007) 13 §:n mukaan KEL:n perusteella toistaiseksi myönnetyn täysimääräisen työkyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetään eläkkeen lepäämisen ajalta 16 vuotta täyttäneen ylin vammaistuki enintään 24 kuukauden ajalle työhön palaamisen tukemiseksi. Nykyisin tämä edellyttää, että työkyvyttömyyseläke jätetään lepäämään vähintään kuuden kuukauden ajaksi.

Vammaisuuksista annetun lain mukainen 16 vuotta täyttäneen vammaistuki on saajalleen verotonta tukea. Vuonna 2009 16 vuotta täyttäneen ylin vammaistuki on 387,26 euroa kuukaudessa.

Vammaisuuksista annetun lain mukainen vammaisuuksista annetun lain mukainen vammaisten henkilöiden erityistarpeita huomioon ottavia, henkilökohtaisia tukia. Vammaisuuksista annetun lain mukainen tavoite kytkeytyy omalta osaltaan myös vammaisten henkilöiden henkilökohtaisia avustajia koskevaan lainsäädäntöön.

Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) tarkoituksena on alentaa Suomessa asuvan henkilön asumismenoja maksamalla hänelle eläkkeensaajan asumistukea. Eläkkeensaajan asumistukea voivat saada pienituloiset 65 vuotta täyttäneet henkilöt ja tietyin edellytyksin myös alle 65-vuotiaat eläkkeensaajat. Edellytyksenä eläkkeensaajan asumistuen saamiselle on, että henkilö asuu pysyvästi Suomessa.

Henkilö, joka on 16—64-vuotias, voi saada eläkkeensaajan asumistukea, kun hän saa esimerkiksi kansaneläkettä tai leskeneläkettä Kansaneläkelaitoksesta, täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä tai leskeneläkettä työeläkelaitoksesta tai vastaavaa etuutta ulkomailta. Eläkkeensaajan asumistukea ei makseta työeläkelakien mukaista osatyökyvyttömyyseläkettä saavalle.

Eläkkeensaajan asumistukea voidaan maksaa, jos hakijalla on asumiskustannuksia vähintään 655 euroa vuodessa eli 54,58 euroa kuukaudessa. Asumistuen saamiseen ja määrään vaikuttavat hakijan asumismenot, perhesuhteet, vuositulo ja omaisuus. Eläkkeensaajan asumistukea ei voi saada samanaikaisesti yleisen asumistuen kanssa.

Voimassa olevan lain mukaan henkilön jättäessä työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään häntä ei pidetä enää eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaisena eläkkeensaajana ja hänen eläkkeensaajan asumistukensa lakkautetaan.

2.2. Työkyvyttömyyseläkeläiset ja työhalukkuus

Eläketurvakeskus teki vuonna 2008 tutkimuksen (Ennakkotietoja Eläketurvakeskuksen tutkimuksesta Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö; Raija Gould, Kasimir Kaliva, Jukka Lampi, ETK 2008), jossa selvittiin työkyvyttömyyseläkeläisten työvoimareserviä.

Tutkimus kohdistui vuoden 2008 huhtikuussa työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saaneisiin henkilöihin, jotka olivat syntyneet vuonna 1946 tai sen jälkeen ja asuivat Suomessa. Tästä 172 361 henkilön suuruisesta joukosta tutkimusta varten oli poimittu 3 000 henkilön otos, joilta kyselytutkimuksella kysyttiin henkilön työssä käynnistä ja työhalukkuudesta. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, onko työkyvyttömyyseläkkeen ansiorajoilla merkitystä työsäkäyntiin tai työhalukkuuteen.

Alla olevassa taulukossa olevat luvut ovat kysymyksessä olevasta tutkimuksesta.

TAULUKKO. Työeläkettä saavien työssäkäynti ja työhalukkuus vuonna 2008: alle 63-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeläisten lukumäärä.

	Täysi työkyvyttömyyseläke	Osatyökyvyttömyyseläke	Kaikki	
TYÖSSÄ				
Säännöllisesti	1 200	9 600	10 800	6
Satunnaisesti	6 400	1 700	8 100	5
EI TYÖSSÄ				
Haluaa ja pystyy säännöllisesti	4 000	100	4 100	2
Haluaa ja pystyy satunnaisesti	28 400	1 000	29 400	17
Ei halua tai ei pysty työhön	115 900	4 100	120 000	70
KAIKKI	155 900	16 500	172 400	100

Tutkimuksen mukaan työssä käyvien tai työhön haluavien lukumäärällä mitattuna työkyvyttömyyseläkeläisistä löytyy kohtalaisen paljon työvoimaa. Täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista 5 prosenttia teki ansiotyötä. Ansiotyön tekeminen oli kuitenkin pääasiassa satunnaista. Vain vajaa prosentti kaikista täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista teki säännöllisesti ansiotyötä. Osatyökyvyttömyyseläkettä saavista runsas kaksi kolmasosaa oli työssä ja valtaosalla työ oli säännöllistä. Työssäkäynnissä, etenkin säännöllisessä työnteossa, oli eroja sukupuolen, iän ja koulutuksen suhteen.

Tutkimuksessa todetaan myös, että kaikista työkyvyttömyyseläkeläisistä noin yksi kymmenestä teki ainakin satunnaisesti ansiotyötä ja kaksi kymmenestä halusi ja arvioi pystyvänsä ainakin satunnaiseen työhön. Kun tutkimuksessa saadut tulokset korotetaan tutkimuksen perusjoukon tasolle eli Suomessa asuviin, vuonna 1946 tai sen jälkeen syntyneisiin vuoden 2008 huhtikuussa työeläkejärjestelmästä työkyvyttömyyseläkettä saaneisiin, joita oli yhteensä 172 400, voidaan todeta, että täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista 155 900 henkilöstä 7 600 oli työssä, useimmat satunnaisesti. Osatyökyvyttömyyseläkeläisistä oli työssä runsas 11 000 henkilöä ja heistä valtaosa, 9 600, työskenteli säännöllisesti. Tutkimuksen mukaan siten noin 148 300 täydestä työkyvyttömyyseläkkeen saajasta, jotka eivät ole työssä, runsaan 32 000 voidaan arvioida haluavan ja pystyvän työhön ainakin jonkin verran.

Niistä täyden työkyvyttömyyseläkkeen saajista, jotka eivät olleet työssä, vähintään 20 viikkotuntin säännöllistä työtä toivoi 3 600 henkilöä ja saman verran oli niitä, jotka halusivat tehdä satunnaisesti vähintään 20 viikkotuntia. Työhön halukkaista suurin osa, noin 25 000 henkilöä, halusi kuitenkin satunnaiseen korkeintaan 19 viikkotuntin työhön.

Tutkimuksen tavoitteena oli myös selvittää työkyvyttömyyseläkkeen ansaintarajojen vaikutusta työntekoon. Yli 15 000 työkyvyttömyyseläkeläistä arveli, että ansaintarajoilla on ollut jossain määrin ansiotyöntekoa vähentävää vaikutusta.

Kansaneläkelaitoksessa tehdyn selvityksen mukaan KEL:n mukaisen työkyvyttömyys-

eläkkeen lepävänä oloaika on käytännössä ollut yleensä yhdestä kahteen vuoteen, mutta myös joitakin edellä mainittua pidempiäkin lepävänä oloaikoja on ollut.

2.3. Nykytilan arviointi

Voimassa olevien työeläkelakien ja KEL:n mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden tarkoituksena on turvata henkilön toimeentuloa silloin, kun hän ei terveydentilansa vuoksi kykene omalla työllään ansaitsemaan toimeentuloaan. Tämän vuoksi mainituissa laeissa on työntekoa rajoittavia säännöksiä, joiden ylityessä työnteko ja siitä saadut työansiot vaikuttavat henkilölle myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työeläkelakien säännökset työansioiden 40 prosentin ja 60 prosentin enimmäisansaintarajoista saattavat muodostaa sellaisten työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden, joiden työkyvyttömyyseläke ja sen perusteena oleva vakiintunut keskiansio on pieni, työhön hakeutumiselle kohtuuttoman esteen. Myös se, ettei työeläkelaeissa ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen tietyksi, enintään laissa säädetyksi enimmäisajaksi, saattaa olla esteenä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan työelämään paluulle.

KEL:ssa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön hakeutumista rajoittaa erityisesti se, etteivät kansaneläkelain työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämissäännökset koske kuntoutustuella eivätkä työeläketulolla vähennetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä olevia henkilöitä.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön hakeutumista voi omalta osaltaan rajoittaa myös se, että henkilö menettää eläkkeensaajan asumistuen, jos hänen työkyvyttömyyseläkkeensä on KEL:n mukaisesti lepäämässä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on poistaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön

palaamisen esteitä työ- ja kansaneläkkeitä koskevassa lainsäädännössä lisäämällä erityisesti pienellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden mahdollisuuksia osallistua jäljellä olevalla työkyvyllään työelämään. Tavoitteena on myös luoda työkyvyttömyyseläkkeellä oleville henkilöille nykyistä paremmat mahdollisuudet satunnaisten ja lyhytaikaisten töiden vastaanottamiseen sekä tukea etenkin rikkonaisen työuran omaavien ja työkyvyttömyyttä edeltäneellä pienellä vakiintuneella keskiansiolla olleiden henkilöiden työllistymistä. Samalla heille syntyisi nykyistä laajemmat mahdollisuudet ansaita lisätuloja työnteollaan.

Esityksen tarkoituksena on parantaa myös muiden kuin pienituloisten työkyvyttömyyseläkeläisten mahdollisuuksia työnteeseen. Lähivuosina työvoiman riittämätön saatavuus on uhkana talouskasvulle. On tärkeää, että väestömme ikääntyessä kaikille työkyvyttömyyseläkkeellä oleville henkilöille luotaisiin nykyistä paremmat mahdollisuudet osallistua jäljellä olevalla työkyvyllään työelämään. Näin parannettaisiin myös työvoiman saatauvuutta.

Edellä mainitut tavoitteet mahdollistaa työkyvyttömyyseläkkeellä oleville nykyistä suuremmat lisäansiot merkitsevät poikkeusta työkyvyttömyyseläkejärjestelmän perimmäiseen tarkoitukseen turvata toimeentulo, kun henkilö ei kykene omalla työllään ansaitsemaan toimeentuloaan. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että esityksessä ehdotetusta järjestelystä saadaan käytännössä riittävän myönteistä kokemusta.

Edellä olevan perusteella esityksessä ehdotetaan, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön paluun tukemiseksi säädettäisiin neljän vuoden määräaikainen erillislaki. Ehdotettu laki olisi erityislaki suhteessa niihin voimassa oleviin etuuslakeihin, joiden mukaisia etuuksia erillislaki koskisi. Lain voimassaolon aikana seurattaisiin, edistääkö se käytännössä riittävästi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön hakeutumista.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikaiset työansiot

Ehdotetussa laissa säädettäisiin kiinteä 600 euron enimmäisansaintaraja kuukaudessa,

johon määrään saakka työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä saaduilla työansioilla ei olisi vaikutusta henkilön työeläkelakien tai KEL:n perusteella myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen. Tämä 600 euron kuukausiansaintaraja olisi siis sama sekä työeläkelakien että KEL:n mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden osalta.

Ehdotettuun lakiin otettaisiin myös työeläkelaeissa jo nykyisin olevat täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan 40 prosentin ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevan 60 prosentin enimmäisansaintarajat. Nämä pelkäävät työeläkelakien mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä koskevat ansaintarajat otettaisiin lakiin siksi, ettei kenenkään työeläkelakien mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön työntekomahdollisuudet heikkenisi nykyisestä ehdotetun 600 euron ansaintarajan vuoksi. Ehdotetun lain mukaan jos työeläkelakien mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön työansiot kuukaudessa olisivat enintään säädetyin kiinteän 600 euron kuukausirajamäärän, näillä työansioilla ei olisi vaikutusta työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen, vaikka täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan 40 prosentin tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevan 60 prosentin ansaintaraja työkyvyttömyyseläkettä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta ylittyisi.

Ehdotettu 600 euron kiinteä ansioraja auttaisi erityisesti niitä työkyvyttömyyseläkkeellä olevia henkilöitä, joilla on pieni työkyvyttömyyttä edeltänyt vakiintunut keskiansio, josta johtuen myös heidän edellä todettujen prosenttien perusteella määräytyvä ansiorajansa jäisi hyvin matalaksi ja estäisi käytännössä työskentelyn työkyvyttömyyseläkkeellä. Työeläkelakien mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansaintarajaa valittaessa verrattaisiin kumpi ansaintarajoista, prosenttiraja vai kiinteä 600 euron raja, olisi hänelle korkeampi. Henkilölle valittaisiin aina hänelle korkeampi ansaintaraja.

Käytännössä 600 euron ansaintaraja koskisi täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevista henkilöistä niitä henkilöitä, joiden työkyvyttömyyttä edeltänyt vakiintunut keskiansio olisi enintään 1500 euroa. Tällaisella henkilöllä vakiintuneesta keskiansiosta laskettava 40 prosentin ansaintaraja tulee vastaan

600 euron kuukausityötulolla. Osatyökyvyttömyyseläkeläisen kohdalla, joka saa ansaita eläkkeen rinnalla 60 prosenttia vakiintuneesta keskiansiotasostaan, 600 euron kuukausiraja tulee vastaan 1000 euron vakiintuneessa keskiansiossa.

Ehdotettua 600 euron ansaintarajaa kuukaudessa voidaan pitää riittävän korkeana ja kohtuullisena, kun sitä verrataan esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeensaajien keskieläkkeeseen, joka oli 882 euroa kuukaudessa vuonna 2007 työeläkkeelle siirtyneiden osalta, tai täysimääräiseen kansaneläkkeeseen, joka on 584,13 euroa kuukaudessa vuonna 2009. Ehdotetussa 600 euron ansaintarajan suuruudessa on otettu huomioon myös Suomessa asuvien eläkkeensaajien vanhuuseläkkeiden keskimääräinen taso ilman perhe-eläkeosuutta. Keskimääräinen vanhuuseläke oli naisilla 971 euroa kuukaudessa ja miehillä 1507 euroa kuukaudessa vuoden 2007 lopussa. Lisäksi ehdotetun 600 euron ansaintarajan suuruuteen on vaikuttanut se, että henkilö saisi samalta ajalta täyttä työeläkejärjestelmän maksamaa työeläkettä tai valtion varoista maksettavaa kansaneläkettä, jota ei vähennetä työansioden johdosta.

Ehdotettu 600 euron ansaintaraja mahdollistaisi nykyistä paremmin satunnaisten ja lyhytaikaisten töiden vastaanottamisen sekä tukisi etenkin rikkonaisen työuran omaavien ja työkyvyttömyyttä edeltäneellä pienellä vakiintuneella keskiansiolla olleiden henkilöiden työllistymistä. Se olisi myös riittävän korkea mahdollistamaan kohtuullisen lisäansion työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Lisäksi samanlainen 600 euron kuukausiansaintaraja työeläkelakien ja kansaneläkelakien mukaisissa työkyvyttömyyseläkkeissä olisi eläkkeensaajien ja täytöntöönpanon kannalta selkeä ja yksinkertainen erityisesti tilanteissa, joissa henkilöllä on maksussa työkyvyttömyyseläke sekä työeläkejärjestelmästä että kansaneläkejärjestelmästä. Myös eläkelaitosten suorittama työansiovalvonta helpottuisi, kun käytännössä työkyvyttömyyseläkkeensaajien alle 600 euron kuukausityöansioita ei tarvitsisi valvoa.

Ehdotettua 600 euron ansaintarajaa kuukaudessa ei sidottaisi minkäänlaiseen indeksiin. Tämä on perusteltua, koska erityislain voimassaolo ehdotetaan määräaikaiseksi.

Lisäksi voimassa olevan KEL:n 588,66 euron enimmäisansaintarajaa kuukaudessa ei myöskään ole sidottu indeksiin.

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen ja työhön palaaminen

Ehdotetussa laissa säädettäisiin myös, että työeläkelakien ja kansaneläkelain mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden maksaminen olisi edellä ehdotettujen ansaintarajojen ylittävien työansioden vuoksi mahdollista keskeyttää ja jättää eläke lepäämään vähintään kolmen kuukauden ja enintään kahden vuoden ajaksi. Henkilöllä olisi aina oikeus saada lepäämään jätetty työkyvyttömyyseläkkeensä takaisin maksuun kahden vuoden enimmäisajan puitteissa ilman työkyvyn arviointia, kun hänen työansionsa vähenisivät enintään ehdotettujen ansaintarajojen suuruiseksi. Eläkkeen lepäämään jättämisen ajalta henkilön työssä käymistä tuettaisiin myös vammaisuuksista annetun lain mukaisella etuudella, jos ehdotetussa laissa säädettäväksi ehdotetut edellytykset vammaistuen maksamiselle täyttyisivät.

Ehdotetussa laissa työansiorajan ylittymisen takia keskeytettyä työkyvyttömyyseläkettä kutsuttaisiin lepäämään jätetyksi. Sama termistö sekä työ- että kansaneläkelain mukaan myönnettyissä työkyvyttömyyseläkkeissä yhdenmukaistaisi ja selkeyttäisi eläkelainsäädäntöä.

Nykyisin vain KEL:n mukainen toistaiseksi myönnetty täysimääräinen työkyvyttömyyseläke on mahdollista jättää lepäämään. Ehdotetun lain mukaan työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämisen mahdollisuus koskisi kaikkia ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvien työeläkelakien ja kansaneläkelain perusteella myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä. Siten lepäämään olisi mahdollista jättää sekä toistaiseksi että määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, silloinkin, kun on kysymys työeläkelakien mukaisesta osatyökyvyttömyyseläkkeestä tai kansaneläkelain mukaisesta työeläkkeellä vähennetystä työkyvyttömyyseläkkeestä.

Ehdotetut eläkkeen lepäämään jättämistä koskevat säännökset antaisi työkyvyttömyyseläkkeellä oleville henkilöille nykyistä huomattavasti laajemmin mahdollisuuden ko-

keilla töihin palaamista ilman pelkoa työkyvyttömyyseläkkeensä lakkauttamisesta.

Koska voimassa olevat työeläkelait eivät sisällä säännöstä työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeytyksen pituudesta, on mahdollista, että työkyvyttömyyseläkkeensaaja kokee epävarmuutta ja pelkoa eläkkeensä keskeytyksen aikana siitä, että hänen työkykynsä katsottaisiin parantuneen ja tämän johdosta hänen eläkkeensä lakkautettaisiin yllättäen.

Ehdotetun lain mukaan työeläkelakien perusteella myönnettyllä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansioiden ylittäessä laissa säädetty ansiorajat, 600 euroa kuukaudessa ja 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin lepäämään enintään kahdeksi vuodeksi. Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke jätettäisiin samalla tavoin lepäämään enintään kahdeksi vuodeksi 600 euron kuukausiansiorajan ylityksessä. Henkilön työansioiden vähentyessä alle säädetyn ansaintarajan tai henkilön lopettaessa työskentelynsä kokonaan viimeistään kahden vuoden kuluttua työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä, hän saisi eläkkeensä takaisin maksuun ilman uutta työkyvyn arviointia.

Ehdotettu säännös mahdollistaisi sen, että työkyvyttömyyseläkkeensaaja voisi kokeilla työhön palaamista ilman pelkoa eläkkeen menettämisestä. Työeläkelakien säännökset työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä entisen perustein takaavat jo nykyisin henkilölle entisen tasoisen toimeentuloturvan kahden vuoden ajan eläkkeen lakkauttamisesta lukien. Tästä huolimatta työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen saattaisi kannustaa työn tekoon nykyistä paremmin, koska eläkkeen lepäämään jättäminen verrattuna eläkkeen maksamisen keskeyttämiseen on eläkkeensaajille selkeämpi ja tuo paremmin esille oikeuden saada eläke entisen suuruisena takaisin maksuun, jos työhön palaaminen epäonnistuu.

Voimassa olevan yrittäjän eläkelain (1272/2006; YEL) mukaan henkilö, joka harjoittaa mainitussa laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaa yhdenjaksoisesti vähintään neljä kuukautta, on velvollinen vakuuttamaan it-

ensä YEL:n mukaisesti, jos yrittäjätoiminnasta saatavan työtulon on arvioitava olevan vähintään 6 560,93 euroa vuodessa vuoden 2009 tasossa. Tämä vuosityötulon rajamäärä on kuukausityötuloksi muunnettuna 546,74 euroa. Maatalousyrittäjän eläkelaiassa (1280/2006; MYEL) vakuuttamisvelvollisuutta koskevan työskentelyn vähimmäisajan pituus on sama kuin YEL:ssä ja vuosityötulon rajamäärä on vuoden 2009 tasossa 3 280,47 euroa, joka kuukausityötuloksi muunnettuna on 273,37 euroa. YEL:n ja MYEL:n mukainen vakuuttamisvelvollisuus koskisi myös vakuuttamisvelvollisuuden alarajat ylittävää yrittäjätoimintaa, jota harjoitetaan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tai työkyvyttömyyseläkkeen ollessa lepäämässä. Yrittäjien eläkevakuuttamisvelvollisuutta koskevat säännökset saattavat vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön hakuuuteen harjoittaa yrittäjätoimintaa.

Myös KEL:n mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen mahdollisuudet laajenisivat, koska nykyisin niillä henkilöillä, joille kansaneläke on myönnetty joko määräaikaisena tai työeläkevähenteisenä, ei ole voimassa olevan KEL:n perusteella oikeutta jättää eläkettään lepäämään.

Voimassa olevan KEL:n mukaan työkyvyttömyyseläke voidaan jättää lepäämään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään viiden vuoden ajaksi. KEL:n mukaisella täysimääräisellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla henkilöillä työkyky on usein pysyvästi alentunut eivätkä he ole käytännössä olleet vakiintuneesti työelämässä mukana. Lisäksi Kansaneläkelaitoksessa tehdyn selvityksen mukaan niissä tapauksissa, joissa KEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään, lepäämisaika on yleensä ollut yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Tosin myös muutamia pidempiä lepäämisaikoja on ollut.

Kansaneläkejärjestelmästä saadut kokemukset puoltavat enintään kahden vuoden lepäämisaikaa, koska kahden vuoden työskentelyn voidaan katsoa jo osoittavan eläkkeensaajan työkyvyn parantumisen. Lisäksi ehdotettu kahden vuoden enimmäisaikaraja olisi yhteneväinen työeläkelainsäädännössä jo voimassa olevan entisen perustein myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen aikarajan kanssa.

Lainsäädännön selkeyden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeiden lepäämäänjättämisaajan pituuden tulisi olla sama työ- ja kansaneläkejärjestelmässä. Tämän ja edellä mainittujen muiden syiden vuoksi ehdotetaan, että sekä työeläkelakien että KEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke voitaisiin jättää lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi.

Lähtökohtaisesti edellytettäisiin, että henkilö itse ilmoittaisi eläkelaitokselle työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään jättämisestä, kun hänen työansionsa nousevat yli ansaintarajan. Eläkejärjestelmän taholta ansiovalvonnan yhteydessä esiin tulleissa tilanteissa henkilön työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin lepäämään taannehtivasti siitä lähtien, kun työansiot ovat ylittäneet ansaintarajan.

Ehdotetussa erityislaissa säädettäisiin myös, että lepäävänä olleen työkyvyttömyyseläkkeen, joka on palautettu työansioiden vähentymisen tai loppumisen vuoksi uudelleen maksuun, voisi jättää uudelleen lepäämään sen jälkeen, eläke on ollut maksussa vähintään kolme kuukautta. Lepäämäänjättämiskertoja ei rajoitettaisi.

Työeläkkeen karttuminen tehdystä työstä

Esityksessä ehdotetaan myös, että henkilöä, joka on jättänyt työ- tai kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään työssäolonsa vuoksi, pidettäisiin työeläkejärjestelmässä tästä työstä karttuvan uuden työeläkkeen suhteen eläkkeen lepäämisen ajan eläkkeellä olevana henkilönä. Ehdotetun lain mukaan edellä tarkoitettuna aikana henkilön työskentelystä karttuisi uutta työeläkettä 1,5 prosenttia vuosityöansiosta. Myös sinä aikana, kun työkyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö tekisi työtä eläkkeensä rinnalla työansion ollessa enintään enimmäisansaintarajan suuruinen, eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuosityöansiosta. Ehdotettu karttumisprosentti olisi saman suuruinen kuin työeläkelakelaisissa jo voimassa olevassa säännöksessä eläkkeen karttumisesta eläkkeen aikana tehdystä työstä. Merimieseläkelain mukaisesti erityisiin karttumisprosentteihin oikeutetuilla karttumisprosentti olisi 1,6 merimieseläkelain mukaisesta vuosiansiosta.

Ehdotettu eläkeaikainen karttuma olisi työeläkejärjestelmässä perusteltu työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdyn työn lisäksi myös lepäämisen ajalta tehdystä työstä, sillä tosiasiallisesti työkyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö saa työajaltaan päällekkäistä karttuma, koska vastaava aika on jo otettu huomioon myös hänen työkyvyttömyyseläkkeensä määrättäessä tulevana aikana. Jos työeläkkeen karttuma olisi työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tai lepäämisen aikana työskenteleville iän mukainen, merkitsisi se heille entistä suurempaa etua verrattuna muihin työssä oleviin.

Koska työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään jättänyttä henkilöä pidettäisiin työeläkkeen suhteen eläkkeen lepäämisen ajan eläkkeellä olevana henkilönä, työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotuksen edellyttämä vuosimäärä karttuisi lepäämisen aikana ja kertakorotus voisi tulla lisättäväksi lepäävänä olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Jos henkilö jäisi työelämään pysyvämmiin eikä hän pyytäisi lepäämään jätettyä työkyvyttömyyseläkettään uudelleen maksettavaksi kahden vuoden kuluessa eläkkeen lepäämään jättämisestä, työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin eläkkeen lepäämään jättämisestä lukien. Tällöin henkilölle karttuisi työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisesta lukien voimassa olevien työeläkelakien perusteella työeläkettä koko työskentelyn ajalta iänmukaisin karttuminen.

Vammaistuki työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta

Voimassa olevan vammaisetuksista annetun lain mukaan kansaneläkelain mukaisen toistaiseksi myönnetyn täysimääräisen työkyvyttömyyseläkkeen työn vuoksi lepäämään jättäneelle henkilölle myönnetään 16 vuotta täyttäneen ylin vammaistuki eläkkeen lepäämisen ajalta, enintään kuitenkin kahdelta vuodelta. Tällöin edellytetään, että eläke on lepäävänä vähintään kuusi kuukautta.

Esityksessä ehdotettuun lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan sekä KEL:n että työeläkelakien mukaan myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen johdosta henkilölle maksettaisiin työhön palaamisen tukemiseksi ylintä 16 vuotta täyttäneen vam-

maistukea. Edellytyksenä vammaistuen maksamiselle olisi, että henkilön kaikki työkyvyttömyyseläkkeet olisivat samanaikaisesti lepävänä. Tuen maksaminen koskisi kaikkia ehdotetun erillislain mukaisesti vähintään kolmen kuukauden ja enintään kahden vuoden ajan lepävänä olevia eläkkeitä. Nykyisestä KEL:n mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämisajalta maksettavasta vammaistuesta poiketen edellyttäisiin lisäksi, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä olisi eläkkeen lepäämäänjättämishetkellä maksussa vammaistuksista annetun lain mukainen eläkettä saavan hoitotuki. Ehdotetun etuuden maksaisi Kansaneläkelaitos.

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta yli 16-vuotiaan ylimmän vammaistuen maksamisen edellytykseksi on perusteltua asettaa, että henkilö on saanut vähintään alinta eläkettä saavan hoitotukea jättäessään eläkkeensä lepäämään, koska eläkettä saavan hoitotuet ja muut vammaistuet ovat vammaisten henkilöiden erityistarpeita varten tarkoitettuja henkilökohtaisia tukia.

Eläkkeensaajan asumistuki

Voimassa olevan lain mukaan henkilön jättäessä työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään, häntä ei pidetä enää eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaisena eläkkeensaajana ja hänen eläkkeensaajan asumistuksensa lakkautetaan. Tällöin hänellä voi kuitenkin olla oikeus yleiseen asumistukeen, mikä kuitenkin edellyttää sen hakemista erikseen. Jos henkilön työskentely työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen aikana jää lyhytaikaiseksi, saattaa asumistukimuodon vaihtuminen edestakaisin aiheuttaa turhia etuuskien takaisinperimisiä ja toimia käytännössä jopa esteenä henkilön työllistymiselle. Siirtyminen eläkkeensaajan asumistuen piiristä yleisen asumistuen piiriin merkitsee etuusjärjestelmien erilaisuuden vuoksi etuudensaajien kannalta yleensä pienempää asumistukea.

Tarkoituksenmukaista olisi, että henkilö saisi myös työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämisen ajalta asumiskustannuksiinsa eläkkeensaajan asumistukea. Tämän vuoksi ehdotetussa laissa olisi säännös, jonka mukaan henkilön työkyvyttömyyseläkkeen le-

päämään jättämisellä ei olisi vaikutusta hänen saamaansa eläkkeensaajan asumistuen maksamiseen, vaan sen maksaminen jatkuisi henkilön työllistymisestä riippumatta. Lisäksi ehdotetaan, että jos erityislain perusteella lepäämässä ollut työkyvyttömyyseläke myöhemmin lakkautetaan takautuvasti, eläkkeensaajan asumistukea ei tarkistettaisi lakkauttamisen vuoksi takautuvalta ajalta. Siten henkilö kuuluisi ehdotettujen säännöksen perusteella eläkkeensaajan asumistukijärjestelmän piiriin, vaikka eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukainen edellytys eläkkeen saamisesta ei täytyisikään. Henkilön eläkkeensaajan asumistukeen sovellettaisiin muilta osin, esimerkiksi työtulojen noustessa yli erityislaissa säädettyjen ansaintarajojen, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain säännöksiä asumistuen tarkistamista.

Erityislaki määräaikaisena

Esityksessä ehdotetaan, että ehdotettu erityislaki säädettäisiin neljän vuoden määräaikaisena lakina.

Työeläkelakien mukainen osatyökyvyttömyyseläke myönnetään henkilölle, jonka ansiotaso on sairauden vuoksi alentunut laissa säädetyllä tavalla. Osatyökyvyttömyyseläkkeen tarkoituksena on mahdollistaa osatyökykyisen henkilön osa-aikainen työskentely. Lähtökohtaisesti on katsottu, että osatyökyvyttömyyseläkeläisellä jäljellä oleva työkyky edellyttää työpaikan olemassaoloa, jottei osatyökyvyttömyyseläkkeestä tulisi henkilön ainoaa toimeentulomuotoa. Jos osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä ei kuitenkaan ole työpaikkaa, hänellä on oikeus osatyökyvyttömyyseläkkeen lisäksi työttömyysturvaan. Työkyvyttömyyseläkejärjestelmän tavoite on, että henkilöt, jotka ovat lain edellyttämällä tavalla työkyvyttömiä, saisivat lääketieteellisin kriteerein oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen. Yhä vähenevän työvoiman ja sen vuoksi, että useat sekä osa- että täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevat vajaakuntoiset henkilöt haluaisivat päästä takaisin työelämään, on perusteltua, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön palaamisen mahdollisuuksia laajennetaan kokeilutarkoituksessa määräaikaisesti.

Voimassa olevassa eläkelainsäädännössä olevien työkyvyttömyyseläkeläisten työhön hakeutumisen esteiden poistaminen ehdotulla lailla ei varmuudella kuitenkaan muuta työkyvyttömyyseläkeläisten työllistymismahdollisuuksia ratkaisevasti. Työllistyminen yleisille työmarkkinoille saattaa ehdotetusta erityislaista huolimatta olla haasteellista, erityisesti, jos Suomen taloustilanne vielä heikkenee keväällä 2009 vallitsevasta tilanteesta. Tämän vuoksi laki ehdotetaan säädettäväksi neljän vuoden määräaikaisena lakina. Lain oltua voimassa neljä vuotta on lain toivuudesta ja käytettävyydestä saatu tietoa, jonka perusteella pystytään arvioimaan asiaa koskevan toistaiseksi voimassa olevan lainsäädännön tarve.

Vaikutukset muihin etuuksiin ja lainsäädäntöön

Sairauspäiväraha

Lakiehdotuksella ei olisi muutostarpeita sairauspäivärahaa ja osasairauspäivärahaa koskevaan lainsäädäntöön. Täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla henkilöllä ei lähtökohtaisesti ole oikeutta sairauspäivärahaan. Sekä osa- että täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla voi kuitenkin olla oikeus sairauspäivärahaan, jos hän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisensä jälkeen eläkkeensä rinnalla tai lepäämisen ajalla on työssä ja tulee sairaskuutuslain (1224/2004; SVL) mukaisesti työkyvyttömäksi tähän työhön. Tällöin sairauspäivärahan myöntämistä rajoittavat kuitenkin sairauspäivärahan enimmäisaikaa koskevat säännökset.

Sairauspäivärahan enimmäisaika täyttyy sen kalenterikuukauden lopussa, jota seuraavan kuukauden aikana sairauspäivärahopäivien lukumäärä nousisi 300 arkipäivään. Sairauspäivärahaa voidaan kuitenkin maksaa enimmäisajan täyttymisestä huolimatta, jos edellisen työkyvyttömyyden päättymisestä on kulunut yli vuosi. Tällöin tähän vuoden aikaan ei saa sisältyä yhdeksän päivän omavastuuajan ylittävää työkyvyttömyysaika.

SVL:n mukaan henkilöä ei pidetä työkykyisenä, jos hän saa täyttä työkyvyttömyyseläkettä. Tällaisella henkilöllä on kuitenkin

oikeus saada uudelleen sairauspäivärahaa sen työn perusteella, jota hän on tehnyt työkyvyttömyyseläkkeellä ollessaan, jos eläkeaikainen työssäolo on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään 12 kuukautta ennen työkyvyttömyyden alkamista. Jos kysymyksessä on uusi sairaus oikeus sairauspäivärahaan alkaa jo ennen 12 kuukauden työssäoloaikaa.

Työttömyysturva

Lakiehdotuksella ei olisi muutostarpeita työttömyysturvalainsäädäntöön. Työttömyyseläkkeensä lepäämään jättäneellä henkilöllä on jo nykyisen lainsäädännön perusteella oikeus saada työvoimahallinnon palveluja työllistymisen tukemiseksi. Työttömyysturvajärjestelmässä henkilöä ei pidettäisi työkyvyttömänä sinä aikana, kun hänen työkyvyttömyyseläkkeensä on lepäämässä.

Tapaturmavakuutuslainsäädäntö

Lakiehdotuksen tarkoituksena ei ole koskea tilanteita, jossa henkilö on vammautunut tapaturmavakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvalla tavalla. Näissä tilanteissa henkilön toimeentulo taataan ensisijaisesti tapaturmavakuutusjärjestelmän piiristä.

Verotukselliset vaikutukset

Eläkkeet katsotaan verotuksessa ansiotuloiksi, joten niiden verotus määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin ansiotulojen. Muista ansiotuloista tehtävien vähennysten lisäksi eläketulosta voidaan tehdä eläketulovähennys sekä eräissä tapauksissa myös invalidivähennys. Eläketulo- ja invalidivähennysten vuoksi eläketulosta perittävä veron määrä poikkeaa samansuuruisesta muusta ansiotulosta perittävästä verosta.

Eläketulovähennys on mahdollinen sekä kunnallis- että valtionverotuksessa. Eläketulovähennysten enimmäismäärä lasketaan täyden kansaneläkkeen määrän perusteella. Kunnallisverotuksen eläketulovähennyksen enimmäismäärä on mitoitettu siten, että täyttä kansaneläkettä saava ei joudu maksamaan tuloveroa. Vähennysten määrää pienentävät eläketulojen lisäksi myös muut ansiotulot kuten palkkatulot.

Henkilöllä, jolla on sairauden, vian tai vamman perusteella pysyvä haitta, voi olla oikeus tuloverolain (1535/1992) mukaisesti invalidivähennyksiin. Vähennyksen määrä on kunnallisverotuksessa 440 euroa ja valtionverotuksessa 115 euroa, jos henkilön haitta-aste on 100 prosenttia. Jos haitta-aste on pienempi mutta vähintään 30 prosenttia, vähennys on prosenttimäärän osoittama osuus vähennyksen enimmäismäärästä. Vähennyksiä ei myönnetä, jos haitta-aste on alle 30 prosenttia.

Invalidivähennykset myönnetään enimmäismäärän suuruisena, jos henkilölle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä täytenä eläkkeenä. Jos työkyvyttömyyseläke maksetaan osaeläkkeenä, haitta-asteena pidetään 50 prosenttia, jollei hakija esitä selvitystä sitä suuremmasta haitta-asteesta.

Kunnallisverotuksessa invalidivähennys tehdään henkilön puhtaasta ansiotulosta, ei kuitenkaan eläketulosta. Valtionverotuksessa vähennys tehdään valtiolle suoritettavasta tuloverosta. Jos henkilön valtion tulovero on pienempi kuin invalidivähennys, erotus vähennetään puolison valtiolle maksamasta tuloverosta.

Eläkkeen lepäämään jättäminen ja palkkatulon saaminen vaikuttavat henkilön verotuksessa saamiin vähennyksiin. Invalidivähennystä ei myönnetä, jos työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytyy koko verovuoden ajaksi. Sama koskee eläketulovähennyksiä, koska vähennyksen voi tehdä vain eläketulosta. Verovuonna, jolloin henkilö saa sekä palkka- että eläketuloa, eläketulovähennys pienenee ansiotulojen kokonaismäärän kasvaessa ja lakkaa kun vähennyksen tulo raja ylittyy. Palkkatulosta voi tehdä tulonhankkimisvähennyksen ja puhtaasta ansiotulosta kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen.

Ennakonpidätyksen yhteydessä palkkatulosta pidätetään sairausvakuutuksen päivärahamaksu (0,70 % vuonna 2009), mitä ei makseta eläketulon perusteella. Toisaalta palkkatulosta pidätetään 0,17 prosenttiyksikköä pienempää sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua kuin eläketulosta. Lisäksi palkkatulosta pidätetään palkansaajan eläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu. Ennakonpidätykseen voi hakea muutosta työhönmenon jälkeen hakemalla palkansaajan verokortin.

4. Esityksen vaikutukset

Työhön palaamista edistävät vaikutukset

Ehdotettu laki lisäisi arviolta mahdollisesti noin 25 000 työkyvyttömyyseläkeläisen työntekoa. Osalla heistä muutoksen vaikutus työntekoon olisi kuitenkin pieni. Kaikkineen muutokset mahdollistaisi arvion mukaan yli 80 000 henkilön nykyistä laajemman työskentelyn, mutta kaikki eivät kuitenkaan ole valmiita lisäämään työntekoaan. Arvio pohjautuu Eläketurvakeskuksessa tehtyihin laskelmiin.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset perustuvat arvioon, jossa joka vuosi noin 200 henkilöä jättäisi työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään ja heistä noin puolet saisi 16 vuotta täyttäneen ylimmän vammaistuen.

Työeläkejärjestelmässä ehdotetulla lailla olisi sekä kustannuksia lisääviä että niitä säästäviä vaikutuksia. Uudistus olisi kokonaisuudessaan työeläkekustannuksia säästävä ja sen vaikutus työeläkekustannusten kokonaisuuteen suhteutettuna olisi hyvin vähäinen.

Arvion mukaan työeläkejärjestelmälle syntyi säästöä vuonna 2010 1 miljoonaa euroa, vuonna 2011 3 miljoonaa euroa sekä vuosina 2012 ja 2013 5 miljoonaa euroa. Työeläkemenot katetaan vakuutusmaksuilla, joihin uudistuksella olisi vain marginaalinen vaikutus. Valtion osallistuessa yrittäjien työeläkejärjestelmien rahoitukseen, voi uudistuksella olla vähäisiä vaikutuksia myös valtion osuuteen yrittäjien eläkejärjestelmissä.

Kansaneläkkeiden osalta työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä arvioidaan syntyvän säästöä vuonna 2010 0,5 miljoonaa euroa, vuonna 2011 1,4 miljoonaa euroa sekä vuosina 2012 ja 2013 2 miljoonaa euroa.

Ehdotetusta 16 vuotta täyttäneen ylimmän vammaistuen maksamisesta arvioidaan aiheutuvan lisäkustannuksia vuonna 2010 0,2 miljoonaa euroa, vuonna 2011 0,7 miljoonaa euroa sekä vuosina 2012 ja 2013 1 miljoonaa euroa.

Valtion osuus kansaneläkkeistä ja vammaistusta alenisi arviolta yhteensä 0,3 mil-

joonaa euroa vuonna 2010, 0,7 miljoonaa euroa vuonna 2011 ja 1,0 miljoonaa euroa vuosina 2012 ja 2013.

5. Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön, Eläketurvakeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, Kuntien eläkevakuutuksen ja valtiokonttorin sekä asian kannalta keskeisten yksityisten alojen työmarkkinaosapuolten kanssa.

Valmistelun yhteydessä on kuultu verohallintoa, eläkelaitoksia, keskeisiä julkisten alojen työmarkkinaosapuolia, keskeisiä yrittäjäjärjestöjä sekä Vajaakuntoisten työllistymisen säätiötä ja Suomen Vammaisfoorumia.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena olisi tukea ja helpottaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden palaamista työelämään lieventämällä tiettyjä muusta lainsäädännöstä mahdollisesti syntyviä käytännön esteitä työhön palaamiselle. Laki mahdollistaisi sen, että henkilö voisi oman valintansa mukaan kokeilla työntekoa ilman pelkoa työkyvyttömyyseläkkeen menettämisestä.

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentissa olisi luettelo niistä työeläkelajeista, joiden mukaisesti myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä tämä erityislaki koskisi. Luettelossa on mainittu sekä yksityisen alojen että julkisen alojen työeläkelait. Tämän erityislain perusteella ei siis itsessään myönnettäisi työkyvyttömyyseläkkeitä, vaan lakia sovellettaisiin muun eläkelainsäädännön perusteella myönnettyihin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Siltä osin kuin tässä laissa asiasta ei olisi säännöstä, asiaan sovellettaisiin asianomaista eläkelakia, jonka mukaan työkyvyttömyyseläke on alun perinkin myönnetty.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös kansaneläkelain mukaisesti myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen riippumatta siitä, mitä kansaneläkelaisa säädetään eläkkeen lepäämään jättämisestä. Momentissa on kuitenkin rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle kansaneläkelain 12 §:n 4 momentin mukaan myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet. Mainitun lainkohdan perusteella kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke myönnetään aina henkilölle, joka on pysyvästi sokea, liikuntakyvytön tai joka sairautensa, vikansa tai vammansa vuoksi on pysyvästi niin avuttomassa tilassa, ettei voi tulla toimeen ilman toisen henkilön apua. Erityislain säännökset esimerkiksi ansaintarajoista eivät siis koskisi kansaneläkelain 12 §:n 4 momentin perusteella myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä.

3 §. Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja. Pykälässä säädetäisiin yksityisten tai julkisten alojen työeläkelakien perusteella myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen ansaintarajoista. Pykälän mukaan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen jatkuisi, jos täyden työkyvyttömyyseläkkeensaajan työstä saamat työansiot olisivat kuukaudessa enintään 40 prosenttia hänen työkyvyttömyyseläkkeensä alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiotasosta tai, jos 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, niin enintään 600 euroa kuukaudessa. Osatyökyvyttömyyseläkeläisen osalta ansaintarajat olisivat enintään 60 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos 600 euroa kuukaudessa on tätä enemmän, 600 euroa kuukaudessa. Henkilöön sovellettaisiin aina sitä vaihtoehtoista ansaintarajaa, joka mahdollistaa korkeammat työansiot. Kumpi vaihtoehtoista ansaintarajoista olisi henkilölle korkeampi, riippuisi aina kyseessä olevan henkilön yksilöllisestä tilanteesta eli hänen työkyvyttömyyttään edeltävästä vakiintuneesta ansiotasosta. Henkilölle valittaisiin kahdesta vaihtoehtoista ansaintarajasta se, jonka perusteella hän saisi ansaita enemmän.

4 §. Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen jättäminen lepäämään. Pykälässä säädetäisiin työeläkelakien perusteella myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämisestä ja eläkkeen lepäämään jättämisestä. Työkyvyttömyyseläkkeellä tarkoitettaisiin työeläkelakien mukaisesti täyttä työkyvyttömyyseläkettä ja osatyökyvyttömyyseläkettä. Pykälä koskisi sekä toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä että kuntoutustukea.

Pykälän 1 momentin mukaan jos henkilön työansiot ovat enemmän kuin 600 euroa kuukaudessa ja ne ovat myös enemmän kuin 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta, hänen työky-

vyttömyyseläkkeensä maksaminen keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin lepäämään. Momentti koskisi sekä täyttä työkyvyttömyyseläkettä että osatyökyvyttömyyseläkettä. Lähtökohtana olisi, että eläkkeensaaja itse ilmoittaa eläkettä maksavalle työeläkelaitokselle halustaan jättää eläkkeensä lepäämään, kun hänen työansionsa ylittävät momentissa säädetyt ansaintarajat. Jos henkilö ei itse ilmoita työansioistaan, työkyvyttömyyseläke voitaisiin jättää lepäämään myös eläkelaitoksen aloitteesta. Tämä koskisi yleensä tilanteita, joissa eläkelaitos on saanut ansiovalvonnan kautta tiedon eläkkeensaajan säädetyt ansiorajat ylittävästä työskentelystä. Tällöin eläke yleensä jouduttaisiin jättämään lepäämään takautuvasti, jolloin lepäämisen ajalta aiheuttomasti maksetun eläkkeen osalta tulisi sovellettavaksi työeläkelakien takaisinperintäsäännökset. Lisäksi jäljempänä ehdotetun 8 §:n mukaan vammaistukea ei voitaisi kuitenkaan myöntää taannehtivasti eläkkeen lepäämään jättämisestä lukien, vaan vasta ajassa eteenpäin.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilön lopettaessa työskentelynsä kokonaan tai työansioiden muuten vähentyessä alle 1 momentissa säädetyt ansaintarajan hän saisi työkyvyttömyyseläkkeensä takaisin maksuun eläkelaitokselle tekemällään ilmoituksella. Työkyvyttömyyseläkettä alettaisiin maksaa uudelleen ilman uutta työkyvyn arviointia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta osatyökyvyttömyyseläkkeeksi. Täysi työkyvyttömyyseläke muutettaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeeksi, kun täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön työansioiden arvioitaisiin olevan yli vuoden ajan yli 600 euroa kuukaudessa ja ne olisivat samalla myös yli 40 prosenttia mutta enintään 60 prosenttia henkilön työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta ansiotasosta. Tällöin täysi työkyvyttömyyseläke muutettaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työansiot ylittävät ansaintarajat.

5 §. Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ja eläkkeen jättäminen lepäämään. Pykälässä säädettäisiin kansaneläkelain perusteella myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen ansaintarajasta, mak-

samisen keskeyttämisestä ja lepäämään jättämisestä. Voimassa olevan kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen koskee ainoastaan toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, johon työeläkkeen puuttumisen tai pienuuden vuoksi ei ole tehty työeläkevähennystä. Ehdotettu pykälä sen sijaan koskisi sekä toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä että määräajaksi myönnettyä kuntoutustukea. Lisäksi se koskisi sekä täysimääräistä työkyvyttömyyseläkettä että työeläkkeellä vähennettyä työkyvyttömyyseläkettä.

Pykälän 1 momentin mukaan kansaneläkelain perusteella myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen jatkuisi, jos eläkkeensaajan työansiot ovat enintään 600 euroa kuukaudessa. Työansioiden ylittäessä tämän ansaintarajan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin eläkkeensaajan ilmoituksesta tai Kansaneläkelaitoksen aloitteesta lepäämään. Tällöinkin lähtökohtana olisi, että eläkkeensaaja itse ilmoittaa ansiotuloistaan Kansaneläkelaitokselle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, miten lepäämässä oleva työkyvyttömyyseläke tulee uudelleen maksuun. Momentin mukaan henkilön ansioiden vähentyessä enintään 600 euroon kuukaudessa tai henkilön lopettaessa työskentelyn hän saisi työkyvyttömyyseläkkeensä takaisin maksuun eläkelaitokselle tekemällään ilmoituksella. Työkyvyttömyyseläkettä alettaisiin maksaa uudelleen ilman uutta työkyvyn arviointia.

6 §. Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen kesto ja eläkkeen lakkauttaminen. Pykälä koskisi sekä työeläkelakien perusteella että kansaneläkelain perusteella myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä. Pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke voitaisiin jättää lepäämään vähintään kolmen kuukauden ajaksi ja sen voisi pitää lepäämässä yhdenjaksoisesti enintään kaksi vuotta.

Laissa ei rajoitettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämiskertoja. Eläkkeen tulisi kuitenkin olla kerrallaan lepäämässä vähintään kolme kuukautta. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan jos henkilön työkyvyttömyyseläke on jo ollut lepäävänä ja hän haluaa jättää eläkkeensä uudestaan lepäämään, työkyvyttömyyseläkkeen on oltava välissä

maksussa vähintään kolme kuukautta ennen kuin henkilö voisi jättää eläkkeensä uudestaan lepäämään. Tällä vähintään kolmen kuukauden maksuajalla henkilön työansiot eivät saisi ylittää laissa säädettyjä ansaintarajoja.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännökset tilanteesta, jossa työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään ja lepävänä oleva eläke joko eläkkeensaajan tai eläkelaitoksen aloitteesta myöhemmin lakkautetaan. Henkilö voi pyytää eläkkeensä lepäämisen aikana tai eläkkeensä lepäämisen loppuvaiheessa työkyvyttömyyseläkkeensä lakkauttamista. Näin voi tapahtua esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilön työkyky näyttää palautuneen ja hän haluaa jatkaa työntekoaan eläkkeen lepäämisen jälkeen. Eläkelaitos voisi myös omasta aloitteestaan lakkauttaa työkyvyttömyyseläkkeen, jos henkilön työansiot eivät vähene lain edellyttämällä tavalla lepäämään jättämiselle säädetyn kahden vuoden määräajan jälkeen.

Jos työansiot eivät alene kahden vuoden jälkeen lain edellyttämällä tavalla, työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin takautuvasti eläkkeen lepäämään jättämisen alusta lukien. Tällöin henkilölle karttuu työeläkelakien perusteella tekemästään työstä työeläkettä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista koko eläkkeen lepäämisen ajalta iänmukaisin karttuminen eli 53 ikävuoden täyttämiseen saakka 1,5 prosenttia ja 53 ikävuodesta eteenpäin 1,9 prosenttia sen kuukauden loppuun saakka, jolloin henkilö täyttää 63 vuotta.

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepääminen päättyisi aina viimeistään 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, koska työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuu työeläkelakien perusteella vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän täyttymistä seuraavan kuukauden alusta. Jos henkilöllä on tällöin työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen rinnalla jatkuisi kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepääminen, sillä kansaneläkelaisissa vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Täältä 63 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä työssäoloajalta, jolloin kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke voisi vielä olla lepävänä, henkilölle

karttuisi työeläkettä 1,5 prosenttia vuosiansiosta, koska hän on työeläkelakien mukaisesti vanhuuseläkkeellä. Jos työkyvyttömyyseläkettä ei lakkauteta, henkilölle karttuisi iästä riippumatta työeläkettä jäljempänä ehdotetun 9 §:n mukaisesti lepäämisen ajalta 1,5 prosenttia vuosiansioista.

7 §. Toimivaltainen eläkelaitos. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämistä tai eläkkeen lakkauttamista koskevan asian ratkaisemisesta ja päätöksen antamisesta. Asian ratkaisisi ja päätöksen antaisi se eläkelaitos, joka on myöntänyt henkilölle kysymyksessä olevan työkyvyttömyyseläkkeen. Päätöksen antaisi siten Kansaneläkelaitos tai asianomainen työeläkelaitos. Jos henkilöllä on sekä työeläkelakien että kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, päätökset annettaisiin sekä Kansaneläkelaitoksesta että yhdestä tai useammasta työeläkelaitoksesta. Päätöksen antamiseen sovellettaisiin tässä pykälässä säädetyn lisäksi, mitä muussa lainsäädännössä säädetään päätöksen antamisesta, kuten esimerkiksi viimeisen laitoksen periaatetta koskevia säännöksiä.

Eläkkeen lepäämään jättämistä koskeva päätös voitaisiin tehdä toistaiseksi tai määräajaksi. Jos lepäämään jättämisen pituudesta ei ole varmaa etukäteistietoa, päätöksessä eläke jätettäisiin lepäämään toistaiseksi. Tällöin henkilön olisi myöhemmin erikseen ilmoitettava eläkelaitokselle halustaan saada työkyvyttömyyseläkkeensä takaisin maksuun ennen lepäämään jättämiselle säädetyn kahden vuoden määräajan loppuun kulumista tai sen päättyessä. Päätöksessä, jolla eläke on jätetty lepäämään toistaiseksi, tulisi olla maininta kahden vuoden määräajan viimeisestä päivämäärästä, jona henkilön olisi viimeistään ilmoitettava eläkelaitokselle ansioidensa vähentymisestä ja halustaan saada työkyvyttömyyseläkkeensä uudelleen maksuun.

Päätöksessä työkyvyttömyyseläke voitaisiin jättää lepäämään tietylle ennalta määrätylle ajalle esimerkiksi määräaikaisen työsuhteen perusteella. Tietyksi määräajaksi lepäämään jätetty eläke palautuisi maksuun automaattisesti päätöksessä määrätyn ajan kulluttua. Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepääminen lakkaisi kuitenkin aina viimeistään henkilön saavuttaessa

63 vuoden vanhuuseläkeiän ja kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepääminen lakkaisi aina viimeistään kansaneläkelain mukaisessa 65 vuoden vanhuuseläkeiässä.

8 §. *Vammaistuen maksaminen eläkkeen lepäämisen ajalta.* Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään jättäneen henkilön oikeudesta saada Kansaneläkelaitoksen myöntämä vammaisetuus lepäämisen ajalta. Oikeus koskisi sekä kansaneläkelain että työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäneitä henkilöitä.

Kansaneläkelaitos myöntäisi samalle ajalle, joksi työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään, vammaisetuustien mukaisen ylimmän 16-vuotiaan vammaistuen suoraan tämän pykälän nojalla ilman harkintaa tai vammaisetuuksista annetun lain mukaisia saamisedellytyksiä. Edellytyksenä vammaisetuuden saamiselle kuitenkin olisi, että henkilöllä on ollut eläkettä lepäämään jätettäessä maksussa vammaisetuuksista annetun lain mukainen eläkettä saavan hoitotuki. Merkitystä ei olisi sillä, minkä tasoinen maksussa ollut hoitotuki on. Tilanteessa, jossa henkilöllä on sekä työeläkelakien että kansaneläkelain mukaan myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, on mahdollista, että eläkkeet jäävät lepäämään eri ajankohdista lukien. Näissä tapauksissa edellytettäisiin lisäksi, että henkilön kaikki työkyvyttömyyseläkkeet ovat lepäävänä ennen kuin 16 vuotta täytäneen ylintä vammaistukea maksettaisiin. Maksaminen alkaisi sen kuukauden alusta, josta viimeisin työkyvyttömyyseläke on jäänyt lepäämään. Tilanteessa, jossa eläke jätettäisiin eläkelaitoksen aloitteesta lepäämään taannehtivasti, vammaistukea ei kuitenkaan maksettaisi takautuvalta ajalta. Vammaistuki voitaisiin myöntää vasta ajassa eteenpäin.

9 §. *Työeläkkeen karttuminen.* Pykälässä säädettäisiin uuden työeläkkeen karttumisesta sekä työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen aikana että työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, milloin henkilöllä olisi oikeus saada karttunut työeläke maksuun. Pykälän 1 momentin mukaan henkilölle karttuisi 1,5 prosenttia uutta työeläkettä niistä eläkkeen perustana olevista vuosiansioista, jotka henkilö

ansaitsisi eläkkeen lepäämisen aikana. Henkilöllä ei siis olisi oikeutta iänmukaisiin karttumiin eläkkeen lepäämisen ajalta. Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia myös silloin, kun henkilö työskentelisi ansaintarajojen puitteissa työkyvyttömyyseläkkeen ollessa maksussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeen karttumisesta tilanteessa, jossa henkilöllä on oikeus merimieseläkelain erityisiin karttumisprosentteihin. Tällöin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa eläkettä karttuisi 1,6 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Tämä prosenttimäärä olisi samansuuruinen kuin merimieseläkelain 68 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, minä ajankohtana henkilöllä on hakemuksesta oikeus saada työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen aikana tai työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut eläkkeensä. Henkilö saisi edellä tarkoitettuun työskentelystä ansaitun eläkkeensä siinä vaiheessa, kun työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi, aikaisintaan kuitenkin 63 vuoden iässä. Jos henkilölle on myönnetty usean työeläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, henkilö saisi työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä karttuneen eläkkeen, kun hänelle myönnetään vanhuuseläke, varhennettu vanhuuseläke tai lykätty vanhuuseläke. Samasta ajankohdasta henkilö saisi myös työkyvyttömyyseläkkeen päättymisen jälkeen tehdystä työstä karttuneen eläkkeen riippumatta siitä, minkä työeläkelain mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä olisi kysymys. Momentissa vanhuuseläkkeellä tarkoitettaisiin myös 62 vuoden iässä työtömyysturvain lisäpäivärahaoikeuden perusteella myönnettävää vanhuuseläkettä, johon ei tehdä varhennusvähennystä. Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on aina, ettei henkilö ole enää siinä työsuhteessa, josta hän jää eläkkeelle.

10 §. *Eläkkeen lepäämään jättämisen vaikutus eläkkeensaajan asumistukeen.* Pykälän 1 momentin mukaan henkilöllä, joka on eläkettään lepäämään jätettäessä saanut eläkkeensaajan asumistukea, olisi oikeus pysyä eläkkeensaajan asumistukijärjestelmän piirissä siitä huolimatta, että eläkkeensaajan asu-

mistuesta annetun lain 8 §:n edellytys työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta ei eläkkeen lepäämässä oloajalta täyty. Tämä eläkkeensaajan asumistuesta annetusta laista ehdotettu poikkeus koskee vain työkyvyttömyyseläkkeen saamisedellytystä. Muilta osin sovellettaisiin eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia. Jos siis henkilön tulot nousevat yli eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaisten ansiorajojen, asumistuki tarkistetaan ja tarvittaessa lakkautetaan. Koska voimassa olevan lain mukaan eläkkeensaajan asumistukea eivät voi saada työeläkelakien mukaista osatyökyvyttömyyseläkettä saavat henkilöt, he kuuluvat jatkossakin yleisen asumistukilain (408/1975) soveltamisalan piiriin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeensaajan asumistuesta tilanteessa, jossa henkilön työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin. Edellä ehdotetussa 6 §:n 3 momentissa on säännös, jonka mukaan jos lepäämään jätetty työkyvyttömyyseläkettä ei ole vaadittu maksettavaksi uudelleen kahden vuoden kuluessa eläkkeen lepäämään jättämisestä, työkyvyttömyyseläke lakkautetaan eläkkeen lepäämään jättämisen alusta lukien. Nyt kysymyksessä olevan 2 momentin mukaan eläkkeensaajan asumistukea ei kuitenkaan tarkistettaisi 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua kahden vuoden takautuvalta ajalta. Tällöin Kansaneläkelaitos ei perisi takaisin eläkkeensaajan asumistukea tältä eläkkeen lepäämisen ajalta, vaan henkilöllä olisi oikeus pitää saamansa eläkkeensaajan asumistuki, vaikka työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiinkin taannehtivasti samalta ajalta. Eläkkeensaajan asumistuki lakkaa kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluttua lepäämään jättämisestä eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 32 §:n 2 momentin perusteella, jolloin henkilö siirtyy yleisen asumistuen piiriin.

11 §. Sovellettavat säännökset. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä muita lakeja sovellettaisiin tämän erityislain täytäntöönpanossa. Tämä laki olisi erityislaki suhteessa laissa mainittuihin työeläkelakeihin, kansaneläkelakiin, vammaisuuksista annettuun lakiin ja eläkkeensaajan asumistuesta annettuun lakiin. Jos tästä erityislaista ei muuta seuraisi, työkyvyttömyyseläkkeisiin sovellettaisiin asianomaisen eläkelain säännöksiä, jonka pe-

rusteella kyseinen työkyvyttömyyseläke on myönnetty. Ne koskevat esimerkiksi eläkkeen hakemisesta, määräytymisestä, päätöksen antamisesta, kertakorotuksesta, maksamisesta, viivästyskorotuksesta, tarkistamisesta, lakkauttamisesta, ilmoitusvelvollisuudesta, tietojen saamisesta, tietojen luovutuksesta, tietojen käytöstä ja teknisestä käyttöyhteydestä, takaisinperinnästä ja vanhentumisesta sekä eläkepäätöksen oikaisusta, muutoksenhakumenettelystä ja lainvoimaisen päätöksen poistamisesta. Päätöksen antamista koskevien säännöksiä katsotaan sisältävän myös viimeisen eläkelaitoksen periaatetta koskevat säännökset eri eläkelaeissa.

Erityislaissa mainittuun vammaistukeen sovellettaisiin vammaisuuksista annettua lakia ja eläkkeensaajan asumistukeen sovellettaisiin eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia muilta osin, kuin mitä tässä laissa säädetään. Muun muassa eläkkeensaajan asumistuki tarkistettaisiin kahden vuoden kuluttua asumistuen myöntämisestä tai edellisestä tarkistamisesta.

12 §. Voimaantulo. Laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2013 saakka.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin, jotka on jätetty lepäämään lain voimassaolon aikana. Jos työkyvyttömyyseläke jätettäisiin lepäämään kahden vuoden ajaksi aivan lain voimassaolon loppupuolella, lakia sovellettaisiin tällaisessa tapauksessa lähes vuoden 2015 loppuun saakka. Henkilöllä olisi siis oikeus pitää lain voimassa ollessa jätetty työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämässä kahden vuoden ajan, vaikka lain voimassaoloaika päättyisi tätä ennen. Määräaikaisesti voimassa oleva laki mahdollistaisi osatyökykyisen työskentelyn eri jaksoissa runsaan neljän vuoden ajan.

Pykälän 3 momentissa suojattaisiin ennen lain voimaantuloa kansaneläkelain mukaisesti eläkkeensä lepäämään jättäneet henkilöt. Momentin mukaan laki ei koskisi ennen lain voimaantuloa kansaneläkelain perusteella lepäämään jätettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä niin kauan kuin ne ovat lepäämässä kansaneläkelain mukaisesti. Tällainen työkyvyttömyyseläke voitaisiin jättää tämän lain mukaisesti lepäämään sen jälkeen, kun se on palau-

tettu kansaneläkelain mukaisesti uudelleen maksuun.

Pykälän 4 momentin mukaan ennen tämän lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta ja se olisi voimassa vuoden 2013

loppuun. Lain määräaikaisuus tarjoaisi mahdollisuuden osatyökykyisten työllistymisen seuraamiseen, jonka perusteella voitaisiin arvioida asiaa koskevan pysyvemmän lainsäädännön tarve.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluusta.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan seuraavien lakien ja säännösten (*työeläkelait*) nojalla myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen sen estämättä, mitä niissä säädetään työansioiden vaikutuksesta työkyvyttömyyseläkkeeseen:

1) työntekijän eläkelaki (395/2006) ja työntekijän eläkelain voimaantulolaki (396/2006);

2) merimieseläkelaki (1290/2006) ja merimieseläkelain voimaantulolaki (1291/2006);

3) yrittäjän eläkelaki (1272/2006) ja yrittäjän eläkelain voimaantulolaki (1273/2006);

4) maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006) ja maatalousyrittäjän eläkelain voimaantulolaki (1281/2006);

5) kunnallinen eläkelaki (549/2003) ja kunnallisen eläkelain voimaantulolaki (550/2003);

6) valtion eläkelaki (1295/2006) ja valtion eläkelain voimaantulolaki (1296/2006);

7) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki (261/2008);

8) ortodoksisesta kirkkokunnasta annettuun lakiin (521/1969) perustuvat eläkesäännökset;

9) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 13 §:ään perustuvat eläkesäännökset; tai

10) Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annettu eläkesääntö.

Sen estämättä, mitä kansaneläkelain (568/2007) 17 §:ssä säädetään, tätä lakia sovelletaan myös kansaneläkelain perusteella myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, lukuun ottamatta kansaneläkelain 12 §:n 4 momentin mukaan myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä.

3 §

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja

Työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavan työansiot eivät vaikuta työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen, jos:

1) täyden työkyvyttömyyseläkkeen saajan työansiot ovat enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, enintään 600 euroa kuukaudessa; tai

2) osatyökyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ovat enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 60 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, enintään 600 euroa kuukaudessa.

4 §

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen jättäminen lepäämään

Jos työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saava on ansiotyössä ja tästä työstä saadut työansiot ylittävät sekä 3 §:ssä mainitun 600 euron ansaintarajan kuukaudessa että 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai eläkelaitoksen aloitteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen aloitetaan eläkkeensaajan ilmoituksesta uudelleen, kun eläkkeensaaja lopettaa työnteon tai hänen työansionsa vähenevät alle 1 momentissa tarkoitettujen ansaintarajojen.

Jos 1 momentissa tarkoitettujen työansioiden arvioidaan ylittävän yli vuoden ajan sekä 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettua 600 euron ansaintarajan että 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta.

5 §

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ja eläkkeen jättäminen lepäämään

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen ei vaikuta, jos eläkkeensaajan työansiot ovat enintään 600 euroa kuukaudessa. Jos eläkkeensaaja ansaitsee enemmän kuin 600 euroa kuukaudessa, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai Kansaneläkelaitoksen aloitteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen aloitetaan eläkkeensaajan ilmoituksesta uudelleen, kun eläkkeensaaja lopettaa työnteon tai hänen työansionsa vähenevät alle 1 momentissa säädetyn ansaintarajan.

6 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen kesto ja eläkkeen lakkauttaminen

Työkyvyttömyyseläke jätetään lepäämään yhdenjaksoisesti vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi.

Jos työkyvyttömyyseläke on ollut lepääväenä, sen on oltava maksussa vähintään kolme kuukautta ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään.

Jos tämän lain nojalla lepäämään jätettyä työkyvyttömyyseläkettä ei vaadita uudelleen maksettavaksi kahden vuoden kuluessa lepäämään jättämisestä, työkyvyttömyyseläke lakkautetaan sen lepäämään jättämisestä lukien.

7 §

Toimintavaltainen eläkelaitos

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämistä ja lakkauttamista koskevan asian ratkaisee ja päätöksen antaa se eläkelaitos, joka on myöntänyt työkyvyttömyyseläkkeen.

8 §

Vammaistuen maksaminen eläkkeen lepäämisen ajalta

Jos henkilö on saanut välittömästi ennen 4 tai 5 §:ssä tarkoitettua työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämistä vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaista eläkettä saavan hoitotukea, hänelle myönnetään mainitun lain 8 §:n 2 momentin 3 kohdan mukainen ylin vammaistuki ajalta, jolta eläkkeiden maksaminen on keskeytyneenä. Vammaistukea ei kuitenkaan makseta takautuvalla ajalta, jos työkyvyttömyyseläke on jätetty lepäämään eläkelaitoksen aloitteesta taannehtivasti. Vammaistuen maksaa eläkkeen lepäämisen ajalta Kansaneläkelaitos.

9 §

Työeläkkeen karttuminen

Työeläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee aikana, jolloin työeläkelakien tai kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke on lepäävänä. Työeläkettä karttuu 1,5 prosenttia myös niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee työkyvyttömyyseläkettä saadessaan.

Henkilölle, jolla on oikeus merimieseläkelain 65 §:n perusteella erityisiin karttumisprosentteihin, karttuu 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa eläkettä 1,6 prosenttia merimieseläkelain mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta.

Henkilöllä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeensä aikana tekemänsä työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen hakemuksesta, kun hänen työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläkkeensä muuttuu vanhuuseläkkeeksi, jos hän ei ole enää siinä työsuhteessa, josta hän on siirtymässä vanhuuseläkkeelle. Jos henkilö tekee työtä työkyvyttömyyseläkkeen päätyttyä, hänellä on oikeus tämän työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen, kun hänelle myönnetään työeläkelakien mukainen vanhuuseläke, varhennettu vanhuuseläke tai lykätty vanhuuseläke. Henkilöllä on oi-

keus työeläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeensä aikana tai sen päätyttyä tekemänsä työn perusteella karttuneeseen eläkkeeseen myös silloin, kun hänelle myönnetään aikaisemman työkyvyttömyyseläkkeen päättymisen jälkeen uusi työkyvyttömyyseläke, johon ei sovelleta, mitä työeläkelaeissa säädetään eläkkeen määräytymisestä entisin perustein.

10 §

Eläkkeen lepäämään jättämisen vaikutus eläkkeensaajan asumistukeen

Jos henkilö on välittömästi ennen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämistä saanut eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea, asumistuen maksamista jatketaan niin kauan kuin asumistuen saamisen edellytykset mainitun lain mukaan muuten täyttyvät, vaikka työkyvyttömyyseläkettä ei makseta eläkkeen lepäämisen aikana.

Vaikka työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin 6 §:n 3 momentin perusteella eläkkeen lepäämään jättämisestä lukien, eläkkeensaajan asumistukea ei tarkisteta takautuvasti.

11 §

Sovellettavat säännökset

Jollei tästä laista muuta johdu, lain täytäntöönpanossa sovelletaan lisäksi, mitä 2 §:ssä mainituissa työeläkelaeissa, kansaneläkelaisissa, vammaisetuksista annetussa laissa ja eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa säädetään.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

Tätä lakia sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeeseen, joka jätetään lepäämään tämän lain voimassa ollessa.

Tätä lakia ei sovelleta kansaneläkelain 17 §:n tai kumotun kansaneläkelain (347/1956) 22 §:n nojalla lepäämässä oleviin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*